

УДК 378.046.091

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Задорожна-Княгницька Л.В., к. пед. н., доцент,
завідувач кафедри педагогіки та освіти
Маріупольський державний університет

У статті розглянуто зміст деонтологічної підготовки менеджерів освіти як складника їхньої професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Розкрито комплекс принципів (методологічних, спеціальних і специфічних), що становлять критеріальну основу його відбору й структурування. Зміст деонтологічної підготовки визначено як системне утворення в єдності суто деонтологічного, аксіологічного, соціокультурного, антропологічного, акмеологічного, праксеологічного компонентів. Розкрито напрями забезпечення змісту деонтологічної підготовки менеджерів освіти. Викладено результати аналізу деонтологічного складника змісту навчальних дисциплін нормативного та варіативного циклів професійної підготовки магістрів спеціальності 073 «Менеджмент (Управління навчальним закладом)».

Ключові слова: методологічний підхід, педагогічний принцип, навчальна дисципліна, деонтологічна підготовка, деонтологічна компетентність.

В статье рассмотрено содержание деонтологической подготовки менеджеров образования как составляющей их профессиональной подготовки в вузах. Раскрыт комплекс принципов (методологических, специальных и специфических), составляющих критериальную основу его отбора и структурирования. Содержание деонтологической подготовки определено как системное образование в единстве сугубо деонтологического, аксиологического, социокультурного, антропологического, акмеологического, праксеологического компонентов. Раскрыты направления обеспечения содержания деонтологической подготовки руководителей учебных заведений на втором уровне высшего образования. Изложены результаты анализа деонтологической составляющей содержания учебных дисциплин нормативного и вариативного циклов профессиональной подготовки магистров специальности 073 «Менеджмент (Управление учебным заведением)».

Ключевые слова: методологический подход, педагогический принцип, учебная дисциплина, деонтологическая подготовка, деонтологическая компетентность.

Zadorozhna-Knyagnitska L.V. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF CONTENT FORMATION OF DEONTOLOGICAL PREPARATION OF EDUCATION MANAGERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

The article deals with the content of deontological preparation of the education managers as a component of their professional training in universities. A set of principles (methodological, special and specific) was revealed and that forms the basis for its selection and structuring. The content of deontological preparation was defined as a systemic entity, which has following components: purely deontological, axiological, sociocultural, anthropological, acmeological, and praxeological components. Directions of content implementation of deontological preparation of heads of educational institutions at the second level of higher education were revealed, they are: development and implementation of the subject "Managerial deontology" in the educational process, usage of possibilities of the deontological component in the content of the normative cycle of the general and vocational training subjects, saturation of the optional cycle educational subject content with deontological elements, introduction of tasks with deontological elements to the vocational training content, which contributes to the development of normative behaviour skills.

Key words: pedagogical principle, educational subject, deontological preparation, deontological competence.

Постановка проблеми. У межах реформування сучасної освіти з наданням навчальним закладам автономії, делегуванням адміністративних і навчально-методичних повноважень на рівень закладу освіти докорінно переглядається роль керівника навчального закладу як менеджера та морального лідера. Ідеться про переосмислення її сутності в межах розбудови Нової української школи, яка має перетворитися на важіль соціальної рівності й

згуртованості, конкурентоспроможності й економічного розвитку України. Вирішення зазначених завдань неможливе поза контекстом управлінської деонтології, що розкриває проблеми професійного обов'язку та відповідальності керівника навчального закладу, є теоретичним підґрунтям його нормативної поведінки.

Отже, у зазначеному контексті йдеться про особливу значущість деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів,

що здійснюється в межах їхньої професійної освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Розкриваючи необхідність розроблення змісту деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти, ми спиралися на результати наукових розвідок, у яких розкрито ціннісний і морально-етичний складник сучасного управління, обґрунтовано морально-етичний та аксіологічний аспекти управлінської діяльності керівника навчального закладу (О. Воронько, Л. Даниленко, О. Камінська, Л. Карамушка, М. Кириченко, С. Крисюк, В. Луговий, Л. Онищук, В. Панасюк, Є. Хриков, В. Яценко та ін.).

Проблеми професійної підготовки керівника навчального закладу в системі вищої та післядипломної освіти розкрито в дослідженнях В. Береки, Л. Васильченко, А. Губи, В. Жигір, Л. Калініної, С. Калашнікової, В. Лунячека, О. Сакалюк, Н. Сорочан, Н. Черненко та ін.

Питанням розроблення змісту деонтологічної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ) присвячено праці українських і зарубіжних науковців: В. Артемова, М. Васильєвої, О. Голік, К. Коробової, Л. Преймибіді, Г. Полякової, С. Хлестової та ін. Аналіз праць зазначених науковців засвідчив відсутність єдиних підходів до обґрунтування змісту деонтологічної підготовки майбутніх фахівців. Окрім того, у представленому масиві наукових досліджень відсутні публікації, які б цілеспрямовано висвітлювали проблему деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування змісту деонтологічної підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «Магістр», спеціальністю 073 «Менеджмент», освітньою програмою «Управління навчальним закладом».

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст професійної підготовки є складним і багатокомпонентним утворенням. Вітчизняні науковці розглядають його як певний обсяг і характер світоглядних і морально-етичних ідей, якими повинен оволодіти студент у процесі навчання [3, с. 78–80]; систему взаємопов'язаних елементів, яка, володіючи внутрішньою цілісністю, виходить зі змістової моделі майбутньої діяльності фахівця, забезпечує неперервний професійно-особистісний розвиток і є, у свою чергу, елементом більш широкої системи – змісту неперервної освіти [5, с. 137]; комплексну програму, що синтезує й інтегрує всі дисципліни, підґрунтям якої є програмно-цільовий метод

планування й управління процесом навчання [6, с. 127–128]; педагогічно сформовану систему знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності й емоційно-ціннісного ставлення до світу, засвоєння якої забезпечує якості особи, її професійний, інтелектуальний, етичний, естетичний, емоційний і фізичний розвиток [4, с. 321].

Такою самою полікомпонентністю характеризується зміст професійної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти. Узагальнений аналіз праць вітчизняних науковців із зазначеної проблеми дає змогу стверджувати, що формування змісту професійної підготовки керівника навчального закладу варто розглядати як цілісну, комплексну проблему, розв'язання якої доцільно здійснювати на основі ґрунтовних теоретико-методологічних підходів.

Ключову роль у процесі відбору й структуризації змісту деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти відіграє система наукових принципів, а саме:

- методологічних, що визначають концептуальні ідеї щодо відбору та структуризації змісту професійної підготовки здобувачів вищої освіти у ВНЗ (фундаменталізації, гуманізації та гуманітаризації, науковості, компетентності, модульності, системності, полікультурності, стандартизації);

- спеціальних, які обумовлюють відбір і структуризації змісту професійної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти (відповідність змісту освіти й усіх його елементів вимогам суспільства, відображенням в освітніх нормативних документах; урахування потреб і запитів особистості майбутнього керівника навчального закладу; стимулювання самоосвіти та самостійності; інтелектуалізація змісту професійної підготовки; системність, систематичність, узагальненість, оперативність і гнучкість змісту, його практична спрямованість; варіативність, створення умов і надання свободи вибору; структурної єдності, цілісності через забезпечення міцних взаємозв'язків її компонентів; контекстності);

- специфічних, що детермінують проектування та формування змісту деонтологічної підготовки й формуються в межах системного, особистісного, аксіологічного, деонтологічного, компетентісного, діяльнісного, синергетичного підходів.

Принципи системного підходу зумовлюють розгляд змісту деонтологічної підготовки як складника професійної підготовки керівників навчальних закладів, отже, роз-

кривають їх співвідносність, взаємозв'язок, взаємозумовленість, інтегративність як загального й часткового, спонукають до аналізу соціального замовлення, дослідження специфіки управлінської діяльності керівника навчального закладу з метою виявлення місця в ній деонтологічного компонента. До них належать такі принципи: зв'язності, що зумовлює розгляд змісту деонтологічної підготовки в міжпредметних зв'язках із навчальними дисциплінами нормативного й варіативного циклів; модульної побудови, що реалізується через дотримання вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу в частині структурування змісту деонтологічної підготовки та змістових модулів у системі; ієрархічності, що передбачає виокремлення ядра знань, змістових одиниць першого й другого порядку, виділення змістових ліній (окремих тем у межах змістових модулів), розроблення ієрархії елементів змісту за значущістю та їх ранжування; регіоналізації, за використання якого зміст деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів формується з урахуванням регіональних чинників управління освітою (динаміки розвитку соціально-демографічної структури регіону, особливостей вияву освітньої політики на регіональному рівні, традицій та особливостей національно-культурного розвитку етнічних спільнот, що мають вияв в особливостях змісту взаємодії з учасниками управлінського процесу на рівні конкретного навчального закладу тощо); розвитку, який передбачає врахування змінюваності змісту деонтологічної підготовки, її здатності до розвитку, розширення, заміни частин, накопичування інформації залежно від розвитку деонтологічної теорії у сфері управління освітою.

Принципи особистісного підходу зумовлюють відповідність змісту деонтологічної підготовки потребам, мотивам, здатностям, інтелекту магістрантів – керівників навчальних закладів, що спрямовує деонтологічну підготовку на вмотивоване оволодіння ним. До них належать принцип особистісної адаптації, що передбачає спрямованість змісту деонтологічної підготовки на вироблення на основі опанування теоретичними знаннями індивідуального стилю деонтологічно виправданої поведінки, і принцип рефлексії, який відображає відбір змісту деонтологічної підготовки, що супроводжується його рефлексивним усвідомленням суб'єктами навчання («знаю що (знання)»; «знаю як (способи діяльності)»; «знаю навіть що (практична цінність)»; «знаю я») [7].

Принципи аксіологічного підходу детермінують необхідність унесення до змісту

деонтологічної підготовки норм, принципів і вимог, що формують цінності й установки, які покладаються в основу нормативної поведінки керівника: принцип ціннісно-сислової детермінації, що реалізується через формування змісту деонтологічної підготовки, на підставі оволодіння яким формується професійна управлінська ідеологія як система поглядів, переконань щодо себе, інших людей, змісту й характеру управлінської діяльності як професійної; принцип історизму, що передбачає розкриття ґенези становлення та розвитку деонтології як складника загальної культури людства, поєднання логічного й історичного в єдності якого закладає методологічне підґрунтя щодо вивчення, осмислення й оцінювання магістрантом – керівником навчального закладу історико-деонтологічних знань; принцип інтеріоризації, який реалізується через насиченість змісту деонтологічної підготовки професійними цінностями, що дає змогу наповнити сферу професійної підготовки духовними, інтелектуальними, соціальними й професійними цінностями й водночас створити ціннісний базис для формування деонтологічної аксіосфери особистості.

Діяльнісний підхід до відбору змісту деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти передбачає його тісний зв'язок із практикою професійної діяльності. За таких умов зміст підготовки відтворює структуру діяльності. Зазначений підхід реалізується в таких принципах: практичної значущості, що зумовлює практичну спрямованість змісту деонтологічної підготовки, оцінювання його значущості з позицій ефективності вирішення завдань, що виникають в управлінській діяльності; дієвості, що передбачає в межах опанування змістом деонтологічної підготовки формування нормативної поведінки на основі отриманих деонтологічних знань; відповідності змісту деонтологічної підготовки керівника навчального закладу характеру майбутньої професійної діяльності, що зумовлює внесення до нього тільки тих знань, які забезпечують виконання професійних дій керівника, уникаючи надмірної теоретизації чи несуттєвої деталізації.

Принципи синергетичного підходу зумовлюють розуміння змісту деонтологічної підготовки як сукупності відкритих її компонентів, які безперервно змінюються, взаємовпливають і взаємозумовлюють один одного, що змушує до постійного перегляду самого змісту, його вдосконалення, оптимізації. Зазначений аспект виявляється в таких принципах: самоорганізації, що передбачає висвітлення в змісті деонтологічної підготовки загальних закономірностей

розвитку норм і принципів управлінської деонтології, які надалі зумовляють оптимальне функціонування процесу самозмін особистості магістранта; неврівноваженої динаміки, флуктуації, нестійкості, що дає можливість урахувати стан нестійкості середовища деонтологічної підготовки як наявність теорії різноманітних технологій деонтологічно виправданої поведінки; відкритості, що передбачає залучення теоретичних відомостей деонтологічного спрямування в межах викладання різних навчальних дисциплін; нелінійності, біфуркаційності деонтологічної підготовки, що дає змогу розглядати її зміст у конкретний момент професійної підготовки як нелінійну ситуацію, коли через певні проміжки часу виявляються точки біфуркації (знання мають здатність «старіти», що вимагає від магістранта постійної самоосвіти).

Деонтологічні принципи є орієнтирами для визначення мінімуму змісту деонтологічної підготовки, що реалізується через цілеспрямованість, яка відображає абсолютний пріоритет глобальної мети у вигляді деонтологічної компетентності й відповідних їй завдань; деонтологізацію, що вимагає врахування специфіки деонтологічного складника управлінської діяльності керівника навчального закладу, спрямування змісту деонтологічної підготовки на поглиблення та професіоналізацію соціологічної, правознавчої, економічної, мовної освіти з метою формування в магістранта деонтологічного мислення; відповідність змісту деонтологічної підготовки нормативним вимогам до керівних посад у сфері управління освітою, сформульованих у державних документах, і відображених у нормах моралі, в тому числі й професійної; відповідність змісту деонтологічної підготовки досягненням деонтологічної теорії та практики у сфері управління освітою; конкретизацію, що передбачає розроблення й упровадження спеціальної дисципліни, у рамках якої здійснюється ознайомлення з основними категоріями та поняттями управлінської деонтології, набуття умінь і навичок використання цих знань у здійсненні нормативної поведінки під час розв'язання нестандартних ситуацій професійної діяльності, розвиток умінь здійснювати рефлексію власної професійної поведінки; створення деонтологічного середовища, що передбачає реалізацію змісту деонтологічної підготовки в усіх компонентах освітнього процесу, коли деонтологічне освітнє середовище утворюється через міждисциплінарні зв'язки, наступність цілей і завдань загальної та професійної підготовки.

Принципи компетентнісного підходу забезпечують формування деонтологічної компетентності як результату деонтологічної підготовки, яка реалізується через результативність змісту, що передбачає його значущість як фундаменту формування не лише деонтологічної компетентності, а й інших компетентностей, які у своїй сукупності утворюють професіоналізм керівника навчального закладу; міждисциплінарно інтегровані вимоги до змісту деонтологічної підготовки, актуалізацію деонтологічної підготовки в змісті навчальних дисциплін загальної, професійної та практичної підготовки, їх нормативного й варіативного циклів; необхідність і достатність змісту деонтологічної підготовки, що забезпечує відбір теоретичного матеріалу, необхідного й достатнього для досягнення результатів і формування деонтологічної компетентності.

Застосування запропонованого комплексу принципів відбору та обґрунтування змісту деонтологічної підготовки забезпечує якнайповнішу реалізацію її мети й завдань відповідно до наміченого результату, яким є деонтологічна компетентність.

Розробляючи зазначений комплекс специфічних принципів, ми зверталися до ізолюваного розгляду методологічних підходів, який здійснювався з метою зручності обґрунтування принципів, що формуються в межах кожного конкретного підходу. Одночасно акцентуємо увагу на близькості деяких підходів (зокрема компетентнісного, особистісного й діяльнісного; аксіологічного й деонтологічного; особистісного й аксіологічного; синергетичного й системного), що детермінує утворення спільних принципів, які за своїми сутнісними характеристиками належать до кількох методологічних підходів одночасно.

Використання комплексу методологічних, спеціальних і специфічних принципів відбору й структурування змісту деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів забезпечило її визначення як системного, багатокомпонентного утворення, складниками якого є суто деонтологічний, аксіологічний, соціокультурний, антропологічний, акмеологічний, праксеологічний компоненти.

Суто деонтологічний компонент змісту деонтологічної підготовки являє собою сукупність знань про сутність і зміст управлінської деонтології, її цілі, завдання, об'єкт і предмет, генезу становлення та розвитку, деонтологічні категорії та специфіку їх вияву в управлінській діяльності, вимоги до професійної поведінки керівника навчального закладу, сутність і зміст його професійно-

го обов'язку, основні деонтологічні норми управління; умови організації оптимального управління на деонтологічних засадах.

Аксіологічний компонент містить у собі сукупність деонтологічних і пов'язаних із ними (загальнолюдських, професійних) цінностей, суб'єктивне засвоєння яких формує деонтологічну свідомість, переростає в ціннісне ставлення до професійної діяльності, без якої усвідомлення, засвоєння та присвоєння деонтологічних знань не є можливим.

Соціокультурний компонент змісту реалізується через навчальний контент, у межах якого управлінська деонтологія обґрунтовується як універсальний соціальний регулятор поведінки керівника навчального закладу в різних сферах професійних взаємин («керівник навчального закладу – учні», «керівник – колеги (увесь педагогічний колектив загалом і конкретний педагог зокрема)», «керівник навчального закладу – батьки учнів (батьківський колектив, батьківський актив, конкретні батьки)», «керівник – управлінська діяльність», «керівник – громадськість, партнери навчального закладу» тощо) і дає змогу розглядати культуру управління закладом освіти як важливу складову загальнолюдської культури.

Антропологічний компонент забезпечує орієнтацію на людину як цілісну, активну, гуманну, духовну, творчу особистість. У його межах деонтологічна підготовка означає набуття особою сукупності інтегрованих людинознавчих знань, умінь і навичок, які забезпечують успішність реалізації нею управлінських функцій, сприяє безперервному розвитку інтелектуально-творчого потенціалу керівника.

Акмеологічний компонент обґрунтовує управлінську деонтологію як складник фундаменту професіоналізму керівника навчального закладу, містить у собі закономірності, умови та чинники самореалізації професійного й особистісного потенціалу особи (її «акме»), професійного зростання, самовдосконалення та самовизначення.

Праксеологічний компонент передбачає практичну спрямованість деонтологічних знань, їх зорієнтованість на формування в керівників навчальних закладів навичок нормативної поведінки в різноманітних ситуаціях морального вибору відповідно до норм управлінської деонтології, розвиток умінь щодо використання деонтологічно виправданих прийомів управлінської взаємодії, засвоєння теоретичних основ технологій ефективного управління навчальним закладом, заснованих на принципах деонтології.

Зрозуміло, що єдності й рівноправності зазначених вище компонентів не може

бути досягнуто в рамках виключно однієї навчальної дисципліни або змістового модуля цієї дисципліни. Опора на систему зазначених вище методологічних принципів дали нам можливість визначити конкретні напрями забезпечення змісту деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти.

Передусім ідеться про розроблення та упровадження в навчальний процес спеціальної дисципліни, у межах якої здійснюється ознайомлення з основними категоріями й поняттями управлінської деонтології, формування вмінь і навичок використання цих знань у здійсненні нормативної управлінської поведінки, розвиток її рефлексії. Такою дисципліною є «Управлінська деонтологія», яку вперше введено в Маріупольському державному університеті на спеціальності «Управління навчальним закладом» у 2013 р. як вибірку. З 2014–2015 навчального року вона є нормативною та викладається в I семестрі.

У відборі й структуруванні її змісту ми враховували міждисциплінарність деонтології як науки й спиралися на висновки М. Васильєвої, яка, розглядаючи зміст педагогічної деонтології, акцентує увагу на її міжгалузевих зв'язках з іншими науками та диференціює деонтологічні знання так:

– деонтологічні знання педагогічної спрямованості (особливості поведінки педагога в різних ситуаціях (конфлікту, ризику, вибору) педагогічного процесу, спілкування тощо);

– деонтологічні знання психологічної спрямованості (міжособистісна взаємодія учасників педагогічного процесу, самопізнання, самооцінка, самовдосконалення педагога тощо);

– деонтологічні знання правової спрямованості (основи конституційного устрою, права й обов'язки громадян України, відповідальність, закони, нормативно-правові акти в галузі освіти тощо);

– деонтологічні знання етичної спрямованості (обов'язок і відповідальність із позицій належного, деонтологічні принципи, норми, цінності, документи етичного змісту, що регламентують поведінку педагога, містять вимоги до його особистісних якостей тощо) [2, с. 267].

Зміст управлінської деонтології як навчальної дисципліни забезпечує формування метарівневої деонтологічної компетентності, що проходить наскрізно через зміст соціально-особистісних, інструментальних і професійних компетентностей.

Другим напрямом забезпечення змісту деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів є використання можли-

востей деонтологічного складника змісту навчальних дисциплін нормативного циклу загальної та професійної підготовки, що сприяють формуванню деонтологічної компетентності.

У ході експериментальної роботи нами проаналізовано зміст навчальних дисциплін, що входять до освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальністю 073 «Менеджмент (Управління навчальним закладом)» (розробники програми: доктор педагогічних наук, професор, І. Соколова, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти Л. Задорожна-Княгницька), затвердженою рішенням вченої ради Маріупольського державного університету від 24.06.2016 протокол № 13, і з'ясовано можливості кожної навчальної дисципліни щодо забезпечення деонтологічного, акмеологічного, соціокультурного, аксіологічного, антропологічного, праксеологічного компонентів деонтологічної підготовки.

Елементи суто деонтологічного компонента змісту деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів є органічним складником розгляду змістових модулів навчальних дисциплін: «Охорона праці в галузі», «Трудове та контрактне право в освіті», «Управління господарською та фінансово-економічною діяльністю навчального закладу», «Менеджмент організацій», «Теорія і практика управління навчальним закладом», оскільки в їх межах розглядаються питання адміністративної, фінансової, юридичної, інформаційної відповідальності керівника навчального закладу.

Окрім того, навчальна дисципліна «Теорія і практика управління навчальним закладом» розкриває аксіологічний та акмеологічний компоненти змісту деонтологічної підготовки через висвітлення ціннісних орієнтирів керівника навчального закладу, пріоритетів його управлінської діяльності, сутності й процедур оцінювання діяльності педагогічного колективу і власної діяльності, визначення умов для продуктивної праці персоналу школи, творчого зростання педагогів, технології прогнозування особистісного розвитку та розвитку професійної компетентності вчителів.

Яскраво вираженим акмеологічним та антропологічним компонентом змісту деонтологічної підготовки характеризуються навчальні дисципліни «Акмеологія управління» та «Психологія управління», що розкривають професіоналізм керівника навчального закладу з позицій формування продуктивної «Я-концепції» управлінця-професіонала; розглядають питання психологічної готовності до ефективної управлінської діяльно-

сті, у тому числі й в екстремальних, кризових ситуаціях, умови розвитку здатності формувати управлінську команду та здійснювати кадрову роботу.

У межах саме акмеології управління як навчальної дисципліни простежується такий спільний для деонтологічної та професійної акмеологічної компетентності керівника аспект, як здатність приймати оптимальні управлінські рішення, брати на себе відповідальність за них.

Усвідомлення магістрантами психологічних механізмів власної нормативної поведінки й поведінки та діяльності людей у групі, особливостей вияву індивідуально-психологічних рис керівника, закономірностей і технологій міжособистісного спілкування в межах викладання дисципліни «Психологія управління» забезпечує антропологічний компонент змісту їхньої деонтологічної підготовки.

Його соціокультурний компонент забезпечує дисципліна «Історія управління освітою в Україні та регіоні». Деонтологічний потенціал змісту цієї навчальної дисципліни розкривається через навчальний контент, у якому описується історичний досвід перетворень у галузі управління освітою, подається розуміння державно-громадського управління освітою як інтеграції сфер діяльності, прав, обов'язків і відповідальності суб'єктів державного управління, громадського самоврядування в їх історичній ретроспективі. Через оволодіння змістом цієї дисципліни в магістрантів формується розуміння історичної спадщини у сфері управління освітою як складової частини культурно-соціального досвіду країни.

Аксіологічний компонент реалізується через формування ціннісного ставлення до основних ідей демократизації управління, бажання стверджувати основи колегіального управління навчальним закладом на засадах демократизму й поваги до прав суб'єктів управлінського процесу, поважного ставлення до освітніх потреб суб'єктів полікультурного регіону, вияв толерантності й поваги до представників рідних націй і національностей.

Третім напрямом забезпечення змісту деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти є насичення змісту навчальних дисциплін варіативного циклу деонтологічним контентом. Зазначений напрям є не менш значущим, ніж попередній, оскільки елективні навчальні дисципліни забезпечують суттєвий обсяг (25%) змісту освітнього складника, не є сталими й можуть змінюватися з року в рік. Саме ця обставина ро-

бити їх зміст гнучким і чутливим до потреб ринку праці й вимог професії.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, інтеграція різних галузей знання в межах деонтологічної підготовки магістрів з управління освітою формує в процесі оволодіння її змістом такі часткові компетентності:

– соціально-особистісні (здатність вибудувати й реалізувати перспективні лінії культурного, морального й професійного саморозвитку та самовдосконалення; критично переосмислювати накопичений досвід, у тому числі й досвід вирішення складних деонтологічно насичених ситуацій; обирати й використовувати оптимальні засоби впливу в педагогічному колективі відповідно до вимог управлінської деонтології, керуватися в діяльності моральними та правовими нормами; здатність до соціальної адаптації, вміння працювати самостійно й у колективі; навички культури соціальних відносин);

– професійні (освоєння понятійного апарату, принципів і методів управління педагогічним колективом; самоорганізація в контексті професійної поведінки; розширення діапазону власних можливостей у сфері професійної взаємодії; форсування індивідуального стилю управління на деонтологічних засадах; організація професійної комунікації у сфері управлінської діяльності; конструювання власного іміджу, робота над репутацією);

– інструментальні (здатність до письмової та усної міжкультурної комунікації на деонтологічних засадах; здатність коректно використовувати інформацію з різних

джерел; самостійно набувати нових знань у форматі специфіки управлінської діяльності з акцентом на її деонтологічному забезпеченні; здійснення критичного аналізу власної нормативної поведінки; розвиток умінь етичного впливу в процесі ділового спілкування; організація психологічно сприятливої атмосфери в колективі).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білик В.В. Оновлення змісту освіти в умовах впровадження галузевих стандартів вищої освіти третього покоління / В.В. Білик // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. – 2014. – Вып. 45. – С. 77–80.
2. Васильєва М.П. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04 / М.П. Васильєва ; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2003. – 432 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : [підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури] / С.С. Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
4. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В.Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Жигір В.І. Теоретичні основи змісту професійної підготовки менеджера освіти у ВНЗ / В.І. Жигір // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки». – 2014. – Вип. 1. – С. 135–143.
6. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів : [монографія] / Л.О. Хомич ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ : Магістр – S, 1998. – 200 с.
7. Хуторской А.В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? : [пособие для учителя] / А.В. Хуторской. – Москва : Владос-Пресс, 2005. – 383 с.